

פניני הפרשה

משפטים

עלון מס' 1177

שנה כ"ד התשפ"ג

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216
כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

קדושת הגוף מביאה לקדושת המאכלים

ואנשי קודש תהיון לי ובשר בשדה טריפה לא תאכלו – התורה הקדימה את ענין הקדושה לאיסור אכילת טריפה, והדבר קשה וכי צריך להיות אנשי קודש כדי להינזר מאכילת נבלות וטריפות, הרי זה המינימום שנדרש מיהודי? אדם קדוש זה מי שמתנהג בחסידות שנוהר אפילו ממאכלים כשרים כמו בשר שהורה בו חכם וכיוצא, אבל המתנזר ממאכל טריפה וכי בשביל זה קדוש יאמר לו?

בספר "קול יהודה" להגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל מבאר על פי הנמרא בגיטין (ו' ע"א) שאפילו בהמתן של צדיקים אין ה' מביא תקלה על ידה, וכמעשה המובא שם על חמורו של רבי פינחס בן יאיר, ואם בבהמות כך אז צדיקים עצמם לא כל שכן. וכתבו התוספות שם בשם ר"ת שהדבר נאמר דוקא על תקלות בענייני אכילה, שיש גנאי לצדיק לאכול דבר איסור. ומבאר הנצי"ב שאפילו אם אוכל מאכל אסור רק בשגגה שאין בו עבירה, בכל זאת במציאות המאכל מטמטם את הלב, ודבר כזה ה' לא מביא לצדיקים.

בזה מבור שהתורה הקדימה "ואנשי קודש תהיון לי", שאם תהיו אנשים קדושים וחסידים בכל מעשיכם, הרי שיש כאן הבטחה ש"ובשר בשדה טריפה לא תאכלו". ובוה מבאר הרב את יתור הלשון "ובשר בשדה טריפה", וכי האיסור דוקא בשדה ולא בבית, אלא שאדם בביתו קל לו לשמור כשרות, אבל כשהוא מחוץ לבית – בשדה, עלול להיכשל בשגגה, ובאה התורה ומבטיחה שגם בזה יזכה לשמירה שלא יכשל במאכלות אסורות.

*

לשם דבר היתה זהירותו המיוחדת של הגאון המקובל רבי אפרים הכהן זצ"ל (מראשי ישיבת "פורת יוסף") בכשרות המאכלים. והיות שכן, סייעו לו משמים שלא יכשל באיסור.

פעם ראה בחלומו בליל שבת קודש שמוזהרים אותו לא לטעום מהחמין אשר הוכן לשבת. תמה על כך מאוד, שכן הוא בעצמו קנה את הבשר מן הקצב ההגון, ונוהר מאוד בכל תהליך הכשרתו. אם כן, מה יכולה להיות הסיבה שהחמין אינו ראוי להאכל...

מיד עם שחר החל מברר וחוקר אצל בני ביתו בענין החמין ותהליך הכנתו, עד אשר התברר מדברי עוזרת הבית, כי היה חסר מעט שומן עבור החמין, ומשלא השיגה שומן כשר, הביאה שומן שאינו כשר. כעת הבין מדוע הזהירוהו לא לאכול מן החמין...

עצה טובה	מכל מלמדי השפלת
<p>קשה לך לקום בבוקר לתפלה? הנח את השעון מעורר בפנה רחוקה, כך שתצטרך לקום מהמטה בכדי לכבות אותו... (ע"פ "חובת האדם בעולמו" ח"א).</p>	<p>מה לומדים מ – חכמת החשבון אם רושמים עשר מספרים ברצף, אבל לא זה ליד זה, אלא האחד מעל חברו – לא נתן לקוראם כמספר אחד גדול ומכפל, אלא כמספרים בודדים ותלושים. כך, כח הרבים הוא רב ועצום, רק באשר הם פועלים בתחושת אחוה ושיון ולא בתחושה שאחד מעל השני. שכן כשברא הקב"ה את עולמו, רצה שגבריותו יתחכם איש אל רעהו בשוה, למרות שיש לאחד מעלות יתרות על חברו. ומשום כך ראשי התבות של המלים: "ברוך שאמר והיה העולם" – "בשוה". (הגאון רבנו יוסף תיים זצ"ל בספרו "עוד יוסף תי" סוף פרשת תקת).</p>

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סערון זצ"ל

"על אדם לדעת כי העולם הזה אינו מתקיים בידו של אדם, ורק בימי הבחורות נדמה לאדם כאילו מתעופף הוא בשמים, ושוב ירגיש מעט מעט חזרתו אחרנית" ("מגיד חדשות" ח"י עמ' ש"ד).

וביום השביעי תשבתי למען ינוח שורך וחמורך – תשבתי למען ינוח שורך וחמורך ר"ת "יתלוש", רמו למ"ש רש"י תן לו ניוח להתיר לו שיתלוש השורר עשבים מן הקרקע ויאכל ע"ש. (הרה"ג ר' רחביה חזק שליט"א).

נקודת חן / עובדיה חן

נמצאה פרשיה חמישית בתפליין?

לאור הגילוי הנ"ל המשנה מבוארת: ידוע שבאזור מערות קומראן חיו כתות של איסיים או צדוקים שפרשו מעם ישראל בירושלים והלכו להתבודד בהרים ובמדבריות. כנראה שהם היו מוסיפים פרשת עשרת הדברות לפרשיות התפליין, וכנגדם התכוונה המשנה. בהערה מציין מרן שאחר כך הראוהו בספרי (דברים פסקא ל"ה) "וקשרתם, אלו בקשירה וכו' ואין עשרת הדברות בקשירה". ע"ש. ומבואר שבאו לאפוקי מדעת הצדוקים הנ"ל. ובספרו אסף המזכיר (ערך טוטפות) ציין לרש"י (דברים י"ג א') בשם הספרי: לא תוסף עליו, כגון חמש טוטפות בתפליין, חמשה מינים בלולב, ארבע ברכות בברכת כהנים. ע"ש. ומפרש חמש טוטפות כדאמרן, וחמשה מינים בלולב שיוסיף ענף זית ע"פ נחמיה (ח' ט"ו), וארבע ברכות שיוסיף ישימך אלהים כאפרים וכמנשה (בראשית מ"ח כ').

מלבד זה, מבאר מרן על פי הגילוי הנ"ל כמין חומר גם את דברי הגמרא בברכות (דף י"ב ע"א) שביקשו חז"ל לקבוע לקרוא בכל יום יחד עם קריאת שמע גם עשרת הדברות, וביטלנה מפני תרעומת המינין. ופירש רש"י שלא יאמרו לעמי הארץ אין שאר תורה אמת, ותדעו שאין קורין אלא מה שאמר הקב"ה ושמענו מפיו בסיני. ע"כ. כך הבינו כל הפוסקים, ובעקבות גמרא זו התנגד כידוע רבנו הרמב"ם בתשובה (הוצאת אל המקורות סימן ס' ובמהדורת בלאו ח"ב סי' רס"ג) למנהג לעמוד בעשרת הדברות "מפני תרעומת המינין".

כעת בעקבות הגילוי, מחדש מרן שליט"א כשהוא מקדים "לולי דמסתפינא" שאפשר שכוונת הגמרא בברכות "מפני תרעומת המינין" לחשש אחר, שבקריאת עשרת הדברות יחד עם ק"ש נותנים יד ח"ו לדעת הצדוקים שכותבים עשרת הדברות עם ק"ש בתפליין.

לפי פירוש זה סרה התלונה על המנהג לעמוד בעשרת הדברות לכבוד מעמד הר סיני ומתן תורה, שכיון שאינו קשור לקריאת שמע, לא חששו עד כדי כך. בזה גם מתיישבת תמיהה על הגמרא מה החשש שיבואו המינים להטעות, הרי יחד עם עשרת הדיברות קוראים גם קריאת שמע שיש בה מצוות תפליין וציצית שאינן בעשרת הדברות. ולפי האמור מיושב.

בספרו של מרן ראש הישיבה הגר"מ מאזוז שליט"א שו"ת "בית נאמן ח"ב, ישנה התייחסות למנהגים שנהגו בהם בחו"ל, וכאן בארץ נוהגים אחרת מפני דעת מרן והרמב"ם. מעניין לראות את דרכו דרך המלך – התייחסות עניינית שמחד אינה נאחזת במנהג בעינים עצומות ומאידך אינה מבטלת אותו בהינף יד.

הדבר בולט בכמה תשובות בספר, בעיקר בתשובה העוסקת בשאלה אימתי ברכת הדלקת נרות שבת (חאו"ח סי' כ"ב), שם מחזק מרן שליט"א בעיון ובבקיאות מופלאים את פסק הרמב"ם ומרן לברך לפני ההדלקה, ומאידך מלמד זכות על מנהג אמותינו בחו"ל שהיו מברכות אחר ההדלקה.

גם בתשובה המרתקת העוסקת במנהג לעמוד בקריאת עשרת הדברות, מרן המחבר מתייחס בכובד ראש לקושיות, משיב עליהם תשובות מניחות את הדעת, ובכל זאת מוצא פשרה שתתאים לכל הדעות.

בנוגע לתשובה זו תפס את עינינו ביאור מפתיע הבא בדרך אגב, למשנה בסנהדרין ובמקביל לגמרא בברכות, וזאת על פי תגלית ארכיאולוגית שהתגלתה בימינו:

אחד הגילויים הארכיאולוגיים המשמעותיים ביותר בדורות האחרונים, הוא תפליין מסוף ימי בית שני שנמצאו במערות קומראן. להפתעת החוקרים, מלבד ארבע פרשיות הרגילות שמצויות בכל תפליין, נמצאה גם פרשה חמישית הכוללת את עשרת הדברות. הגילוי עורר בזמנו רעש גדול, והיו רבנים שניסו לטעון שכנראה אין זה תפליין אלא סתם קמיע. אלא שתפליין אלו היו בדיוק כמו הבתים שלנו בשערן וגידן וכו'.

כשמע על כך מרן שליט"א, פתר את המבוכה בעזרת בקיאותו הרחבה. הוא מצא במסכת סנהדרין (דף פ"ח סע"ב) משנה ערוכה: "האומר אין תפליין כדי לעבור על דברי תורה פטור, חמש טוטפות להוסיף על דברי סופרים חייב". במשך כל השנים משנה זו היתה פליאה נשגבה מה יכתוב אותו זקן ממרא בטוטפת החמישית, והרי אין יותר מארבע פרשיות בתורה שנזכר בהן ענין תפליין?

זיספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

מבחן האמונה

אסור בשתיה...".

האב נדהם: "אינך שותה מייני? ומה אתה עושה בקידוש של כל שבת?".

"בכל שבת, אין חיוב לשתות מהיין, אלא משום חיבוב מצוה. יוצא אני ידי חובה בקידוש על הפת. אבל בליל הסדר, חובה על כל אחד לשתות ארבע כוסות... השיב הנער.

הדברים שיצאו מטהרת לבו של הילד, פילחו באביו כחץ שנון. הוא, יינו יין נסך כאחרון גויי הארץ? ובנו אינו יכול לשתות מיינו! "וכי כך ההלכה?!" פנה בטרוניא אל הרב.

"כן, כך ההלכה. השבת היא הכרזת אמונתנו, והמחללה מפקיע עצמו מכלל המאמינים!" ענה הרב בנועם.

"אבל אני מאמין, מאמין בכל מאודי!" הצטדק האב, "הנה, הולך אני לבית הכנסת, מקדש וסועד סעודות שבת וחג! ובאשר למספרה, מה אעשה, זו פרנסתי, הקונים ממלאים את החנות, מבקשים להסתפר! אבל יין נסך?!"

"הוא אשר אמרתי", השיב הרב כחן, "כשלת במבחן האמונה! אמונתך שטחית היא! לו היית משיב אל לבך שהבורא ברא את עולמו ומנהיגו, היית מבין שלא יטול ממך את פרנסתך אם תשמור את השבת כציווי!"

נרעד האב והבין עד היכן הדברים מגיעים.

"מאמין אני", קרא, "ומקבל על עצמי בהבטחה גמורה לשמור שבת כהלכתה!"

ולפתע נאחז במבוכה. "כבוד הרב, אם ייני יין נסך הוא, בגלל חילולה של השבת עד כה – יוכל הרב לארח גם את משפחתי על שלחנו?"

הסכים הרב בחפץ לב, והסדר נחוג ברוב שמחה וחדוה.

העלם המשיך להתעלות, והיה לאחד מגדולי דורו. בהיותו כבן שלושים התמנה כדיין, וכעבור שלושים ושלוש שנים היה לרבה הראשי של תוניסיה!

מתפללי בית הכנסת הגדול בתונס סיימו את תפלת ערבית של ליל חג הפסח, ופנו לערוך את הסדר בבתייהם. והנה בשערי בית הכנסת הופיע העלם דוד בן בארון מקהלת הפורטוגזים בעיר, ופילס לו דרך אל רבו הנערץ, הגאון רבי שלמה דאנה זצ"ל, בעל "שלמי תודה".

פני הרב נהרו בראותו את תלמידו החביב. "כן בני, מה בפוך?" שאל. "באתי לבקש להיות אורחו לסדר", פלט התלמיד כשפניו סמוקות...

נתן בו הרב מבט מתפלא ושאל: "ואבא, האם הנו יודע?" אדמו פניו של הנער, והוא השפיל את עיניו.

"ניחא בני, בוא. כל דצריך ייתי ויפסח!" הפטיר הרב.

צעדו לביתו של הרב ומצאו את השולחן ערוך ומוכן להסבה. סידר הרב את הקערה על פי רזי הקבלה והחל בעריכת הסדר הקדוש. דוד ישב כעל גחלים לוחשות - באחד הבתים שבעיר ודאי עדיין לא התחילו את הסדר, מחפשים אחריו, מי יודע אם לא יגיעו לכאן. ומה יעשה, כלום ברירה אחרת היתה לו, והלא לפי מה ששמע והבין משעורי רבו, אסור עליו לערוך סדר בביתו!

לפתע נשמעו נקישות כהולות ונרגזות. בפתח עמד אבי הנער ועיניו רושפות. רבי שלמה עצר באחת את קריאת ההגדה, ושקט מתוח השתרר.

"כאן אתה!" קרא האב לעבר העלם הנפחד כשהוא מנסה לכבוש את זעמו מפני כבוד הרב, "שיערת שהלכת אל הרב להתברך בברכת החג, אך לא עלה על דעתי, שהחלטת להסב כאן לסדר! למה זה, וכי אין לך בית?!"

פני הנער חוורו, והוא הביט ברב כמבקש ישועה. הביט בו הרב בעיניו הטובות, העביר מבטו לאב, ושתק.

"נו, בוא מיד! קום, אמא ממתינה לך בבית!", לא הבין האב מדוע בנו מתמהמה.

"ל-א א-ו-כ-ל, אבא", רעד קולו של הבן. "לא תוכל? מדוע?!" התפלא האב. "משום שאיני יכול לשתות ארבע כוסות בבית!" ענה הבן בעינים מושפלות, והסביר: "בערבי שבתות אתה ממשיך בעבודתך במספרה חרף כניסת השבת. והמחלל שבת, אבא, יינו

אור המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א

שאלה: העומד לצד חברו המתפלל תפלת לחש ומצליח לשמוע אותן, האם יכול לענות אחר ברכותיו ברוך הוא וברוך שמו ואמן?
תשובה: אסור לענות.

שאלה: כאשר עורכים סיום מסכת מיד אחר תפלת ערבית, האם בתפלת מנחה שסמוכה לערבית אומרים תחנון?
תשובה: אפשר לבטל תחנון לכבוד הסיום.

שאלה: אם החזן אומר וידוי במהירות ומתחיל "ויעבור" ואני עדיין באמצע הוידוי, האם עלי להפסיק ולומר עם הקהל "ויעבור" ואח"כ לחזור למקום שפסקתי, או להשלים הוידוי ואח"כ לומר "ויעבור" בטעמי מקרא?
תשובה: הצד השני נכון.

שאלה: מתי עדיף לברך "על נטילת ידיים" בבוקר, אחרי הנטילה מיד אע"פ שרוצה ליפנות, או אחר שנפנה, או לסדרן בבית הכנסת?
תשובה: אחרי שנפנה לצרכיו, ובבית.

שאלה: איך כת"ר שליט"א נוהג לקשור את חוטי הציצית, כמנין "הוי"ה אחד" או כמנין שם הוי"ה?
תשובה: כמנין הוי"ה אחד.

שאלה: לנוהגים להכניס הציציות מתחת לבגדים, האם מותר שהציציות יגעו בבשר?
תשובה: מותר, רק לא מתחת ללבנים, אלא מעל להם.

שאלה: לפי הפשט, האם צריך לשים ציצית כשנחים בצהריים, או בלילה. וכן האם צריך לשים כיפה כאשר ישנים?
תשובה: זה מחזק ביראת שמים, אבל אין זו חובה כ"כ.

שאלה: מדוע בזמננו אין מברכים על טלית קטן, כאשר מחליפים אותו, או כאשר יוצאים מהמקלחת?
תשובה: מפני ש"טליתות קטנים" שלנו קטנים מאד, וספק אם יש בהם כשיעור. עיין ילקוט יוסף ח"א [עמ' כ"א].

שאלה: האם מותר לספרדי להוציא ציציותיו מחוץ לבגדים?
תשובה: הדבר פשוט וידוע בין כל עדות המזרח מדורי דורות שלא להוציא הציציות מחוץ לבגדים, והוא ע"פ האר"י ז"ל. ונתחברו ספרים וקונטרסים רבים על זה, מהם ספר "פתיל תכלת" להרב אבנר עפג'ין שליט"א בהסכמת פוסקי דורנו. וכן בשו"ת יצחק ירנן (ח"א סימן ט"ו) ובשו"ת יחווה דעת (ח"ב סימן א') להגר"ע יוסף שליט"א, ועוד. ומכל מקום אם מוציא הציציות להתחזק ביראת שמים שלא יבוש מפני המלעיגים, אין בכך כלום.

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה

לע"נ לאה בת שרה ע"ה

לע"נ יוסף יצחק ז"ל בן שושנה תבלח"ט

להצלחת פסח יוסף בן מלכה הי"ו

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל

לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל

לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל